

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Restitutio ex delicto quomodo statim obliget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

missit quantitatem ex multis minutis collectam, atque adeo notabilem. Quod si non restituer statim, confluet obligatio gravis sub mortali, non quidem ex acceptionibus, quae omnes fuerunt veniales, sed ex retentione, quae nunc juncta cum antecedentibus incipit esse retentio materiae notabiliter nocivae proximo; atque adeo mortalis, & inducens restitutionis obligationem sub mortali.

An culpa levis externa, sed interne gravis, pariat obligationem restitutionis?

8. Consequitur ad praedicta celeberrima illa Quaestio, An culpa levis cum intentione interna graviter nocendi inducat onus restitutionis? Verbi gratia, Diligentiam adhibuisti, ne, dum feram venaris, hominem occideres; diligentiam; inquam, sufficientem ad vitandum peccatum mortale, non verò illam, quam diligentiores ponere solent: nam propterea peccasti venialiter, an, si huic levi omissioni addas animum occidendi hominem, si ibi forte adfuit, & de facto occidatur, tenearis ad restitutionem ex homicidio?

9. Respondeo, Si ille animus nocendi graviter adjungatur actioni venialiter male, imò etiam male mortaliter, quae actio ex se non sit contra Iustitiam; certum est, eam non inducere onus restitutionis, imò neque irregularitatis. Ratio est, quia, ex dictis, ejusmodi onus, ut & irregularitas, non nisi ad actionem injustam consequitur. Hinc luxet, licet ex odio gravi damnetur reum; & qui cum moderamine inculpatae tutelae (licet ex animo, & intentione graviter nocendi) occidat aggressorem, non incurrit onus restitutionis, nec irregularitatis; quia ejusmodi condemnatio, & defensio nullo modo sunt actiones contra Iustitiam, ne leviter quidem. At si ille animus adjungatur actioni, quae ex se sit, licet leviter contra Iustitiam, ut est in exemplo allato num. 7. nunc profecto magna quaestio est, an tale onus inducat.

10. Et praeter casum propositum asseri solent alia exempla: Ponis venenum in loco remotissimo à convectu hominum, ponis tamen eo animo, ut si illic accedat Petrus tuus inimicus, illud sumat, & occidatur, praeparatio veneni est actio externa contra Iustitiam, sed quia est in remotissimo loco, ad summam non erit ex se nisi venialis culpa, imò, sepius nulla, quia certo moraliter in illum locum nullus hominum judicatur penetraturus. Alapam levis dedecoris impingis adolescentulo, eo tamen animo, ut ex concepto forte dedecore adolescens moriatur. Quatuor aboles furaris ab avaro, ea tamen intentione, ut forte ex incrore amissa pecunia, is conficiatur. Quaestio est, an ponens venenum, An alapam impingens, An obolos surripies cum illa interna voluntate graviter proximo nocendi, peccent ita contra Iustitiam, ut, si de facto sequatur mors, sint rei restitutionis & irregularitatis?

11. Esse restitutionis reos censent nonnulli; ita de Lugo tom. 1. de just. d. 8. sect. 6. à num. 74. aliique ab ipso cit. non esse censent alijjta Lecl. 2. c. 9. dub. 16. numero 113. Sanchez lib. 1. conf. cap. 4. dub. 5. numero favetque libro 3. conf. capite 1. dub. 49. num. 6. & praedicto libro 9. cap. 3. dub. 1. & 2. ego certe aliud dicendum puto, de Irregularitate, aliud de Restitutione.

12. Assero enim primo, Praedictos incurere Irregularitatem, uti insinuavi supra, cum de Homicidio, libro 6. cap. 4. §. 1. num. 6. Ratio est, quia, ut ibidem notavi, irregularitas est inducta à sacris Canonibus contra homicidium voluntarium, seu volitum, ac aliquo tandem modo causatum, seu, ut ita loquar, occasionatum. At omnes praedicti si faciant ea, quae leviter, & ex se insufficienter, imò raro, vel rarissime insunt in homicidium, dicuntur voluntarie cōcurrere ad occasionem, licet, ut dico, per actionem ex se sola homicidium non sufficientem: ergo non est, unde irregularitatem effugiat, si homicidium re ipsa sequatur, vide omnino locum citatum.

13. Assero secundò, Eisdem non incurere obligationem restitutionis ex homicidio, vel quocunque alio damno, necesse secuto. Ratio est, quia, quoad restitutionem, non addit lex, ulla humana peculiaris, solum est mandatum Jus ipsum naturale. At hoc non obligat ad restitutionem, nisi quando quis per suam actionem plene interius vel moraliter est absoluta, & sufficiens causa hominum, seu damni, ut sup. l. 6. c. 2. §. 1. n. 3. vidimus. Cum ergo in quando ipsa actio externa levis ex se est, ac leviter nocet plurimum, ex sua conditione, insunt in damnum, sed ad summum satis diminute, & imperfecte, cum mutae causae non est aequum, ut gravis obligatio consequens est, ut etiam si fiat animo graviter nocendi, non obliget ad restitutionem.

Quod autem ejusmodi actio non sit absoluta, & sufficiens causa, etiam si ad sit ille animus, probatur manifestè, quia ille internus animus nihil adjuvat ipsam actionem externam; ergo si ex se actio causativa sufficienter nocet, non est, nihil, quoad hoc, adjuvabitur ab animo, & consequenter semper remanebit non causans absolute ex se homicidium, vel damnum: ac propterea non nebit libera ab onere restitutionis, sicuti erat ante damnum.

14. Dixi (quod ad hoc) nam ab interna intentione, si gravior injusta in affectu, ultro concedo illam externam ex se levem actionem denominari graviter male, quia justam: sed quia onus restitutionis, non sequitur ad actionem injustam in iustitia internam, sed externam, nihil nocet; Ex qua doctrina omnia argumenta contraria Theologo facile dissolventur.

§. VI. Statim.

Restitutio ex delicto quomodo statim obliget?

1. Asserio prima: Omnis Debitor ex injusta actione, & universim ex delicto, atque adeo damno dato, tenetur restituere, quam primum potest, non valde notabili incommoditate, potest. Quae hac esse debeat, ut exculat à restitutione, dicam inferius, tract. 4. cap. 1. §. 9. Quod si possit, & nullam habens legitimam excusationem, de qua infra, non tenetur non solum peccat imprudenter, ut certum est, quia est continuata quadam obligatione, sed etiam tenetur in conscientia solvere omne lucrum, quod cessat, & damnum, quod emergit Domino ex ea mora, (quae certe non est culpabilis, ita Molin. 3. d. 724. & passim, quia secus non fieret aequalitas cum proximo: Cum enim hic ex culpa non solum fuerit privatus re principalis, sed etiam sit passus illud intercessumque meriti, erit restituendum.

2. Iam verò, pro iis, quae mox dicenda sunt praevente, hoc intercelle aliud esse ordinarium, aliud extraordinarium; Ordinarium oritur, quando res ipsa plura, v. g. valet uno tempore, quam alio, sive quia res interius crescat, ut plura valet equus, adultus, quam pullus; quid ab extrinseco crescat ejus valor, ut frumentum plura valet mense Maii, quam Augusti. Si priveris ex hoc lucro, diceris pati interesse, seu damnum ordinarium. Extraordinarium oritur, quando advenit lucrum ex extraordinaria creditoris opera, seu ex ejus negotiatione; centum, v. g. aurei, si eos negotiationi exponas pariant alios quinquaginta: quare si priveris hoc lucro, diceris pati interesse extraordinarium, seu, ut commodius loquimur, interesse ex damno emergente, vel lucro cessante.

3. His positis, Inquires: Ut debitor ex delicto obligetur in conscientia ad restituendum interesse, oportetne ut praecedat monitio, quia creditor dicat debitori, se ipsius causam ejusmodi damnum pati?

Respondeo, quod ad praxim raro locum sortitur haec quaestio in casu injustae acceptionis, vel damni (quamvis sepius locum habeat in restitutione et contra damnum).

pœnitentia procedit, obnoxia sunt restitutioni, ob in-
 culpationem prius positam. Una tamen est observanda
 limitatio. Quando enim, post furtum, quis in cidit in ex-
 cessum, vel gravem necessitatem, & rem furto abla-
 tam, adhuc in specie extantem in dicta necessitate
 consumpsit, (in qua necessitate potuisset illam rem li-
 quere, nec fore sufficiens, eam sibi mutare cum obli-
 gatione cum, quæ quæ interesse fuo tempore reddendi, ut
 explicuimus, *supra*, *in tit. 2. cap. 6. §. 2. num. 2.*) tunc non
 obligatur nisi ad restituendam rem, & illud solum in-
 teresse ordinariæ, & extraordinariarum correspondens
 tempori antecedenti dictam necessitatem, non vero in-
 teresse correspondens temporis talis necessitatis. Ita Ca-
 sio Palas, de *iustis. cum mutatio*, d. 1. *part. 17. §. 10.*
 contra Layman, & Molin. *ibidem* cit. Rat. est mani-
 festa, quia tempore gravis necessitatis, veluti de novo
 acquirit sine culpa, unde non potest obligari ad interesse
 correspondens huic tempori, quando in accipiendo
 non delinquit: Quod si rem ipsam principalem debet
 cum interesse præcedentis temporis reddere, non est
 ex vi huius acceptionis huius temporis, sed ratione
 prius, quæ fuit cum delicto, ut diximus, & semper
Part. I.

8. Secundo: Non assentior aliquibus excusantibus viros nobiles, quando præfixo tempore etiam cum culpa, non solvunt emptas merces mercatoribus, quibus propterea cæset lucrum, & damnum emergat non assentior, inquam, nam posito, quòd verè sunt in culpa, non solvendo, necessarìo consequitur, ut ad omne illorum interesse rescandum obligentur. Satis est iustum, tum hos nobiles, tum cæteros omnes excusare, vel ex implicito consensu mercatorum, de

E c quq